

ІНКЛЮЗИВНЕ ТРЕНУВАННЯ У ФЕХТУВАННІ ЯК ЗАСІБ ЗМІНИ ВІДНОШЕННЯ ДО ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Свічкар Р.Ю., Димар О.А.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

DOI: 10.17309/tmfv.2015.3.1149

Анотація. Мета дослідження: розробка та удосконалення підготовки фехтувальників за допомогою інклюзивного тренування для підвищення спортивних результатів та формування позитивного відношення до осіб з обмеженими можливостями.

Методи. Три місяці проводились сумісні тренування між спортсменами-фехтувальниками спортивного клубу «Уніфехт» та фехтувальників на візках. Було проведено попереднє та заключне тестування спортсменів на мішені, на якій були змальовані цілі, визначалась кількість влучень. Також, тренером під час індивідуального уроку проводилось тестування для перевірки якості виконання спортсменом захисних та атакуючих прийомів. Проводились попереднє та заключне анкетування для виявлення думки тренерів, викладачів кафедри фехтування, спортсменів-фехтувальників та спортсменів-фехтувальників на візках та студентів факультету фізичного виховання і спорту ХНПУ імені Г.С. Сковороди про стан відношення спортсменів обох категорій спорт та «Інваспорт» в Україні. В анкетуванні взяли участь 40 респондентів: студенти 3-го курсу (10 осіб), спортсмени-фехтувальники (10 осіб), викладачі кафедри фехтування (5 осіб), спортсмени-фехтувальники на візках (8 осіб), тренери з фехтування (5 осіб), тренери з фехтування на візках (2 особи).

Результати. Дослідження вказує, що в Україні, незважаючи на високі результати спортсменів з інвалідністю, існують проблеми, які впливають на бажання людей з особливими потребами займатися спортом, серед основних причин можна виділити низький рівень фінансового забезпечення та низька якість медичного обслуговування. За результатами дослідження основним критерієм, стимулюючим людей з особливими потребами займатися фехтуванням на візках, респонденти відносять: самовираження і самореалізація (68%), можливість спілкування (21%), і матеріальне забезпечення (11%). Факторами незначного інтересу до занять фехтування на візках є, відсутня мотивація до занять людей з особливими потребами 26%; соціальна політика держави 23%; недосконалість матеріально-технічної бази в спеціалізованих закладах 20% респондентів. В той же час 60% опитаних людей без вад здоров'я, схильні до надання допомоги в проведенні різних спортивних заходів; 30% погодяться допомогти, якщо не будуть зайняті іншими справами (робота, навчання, особисті обставини).

Результати проведеного анкетування та тестування технічних здібностей фехтувальників свідчать, що спільні тренування є ефективними для спортсменів обох категорій.

Ключові слова: інклюзивне тренування; фехтувальники на візках; самовираження і самореалізація.

Постановка проблеми. Параолімпійський спорт, який почав своє формування в другій половині ХХ століття, є одним з ефективних засобів реабілітації та соціальної адаптації спортсменів з особливими потребами [3,6]. Фехтування на візках є частиною міжнародного параолімпійського руху з перших Параолімпійських ігор 1960 року в Римі. Також фехтування на візках є невід'ємною частиною програми літніх Параолімпійських ігор, активно розвивається як на міжнародному так і на національному рівні.

Команда українських фехтувальників приєдналася до світового параолімпійського руху з 2000 року. І за цей короткий термін українці змогли досягти високих спортивних результатів. Про це свідчать здобутки Параолімпійських ігор: Афіни (2004 р.) – золото та бронза; Пекін (2008 р.) – дві бронзи; Лондон (2012 р.) – срібло, а також впевнені перемоги на Чемпіонатах та Кубках світу. Це до-

водить, що фехтування на візках є унікальним засобом соціалізації людей з особливими потребами, які мають різні ступені ураження опорно-рухового апарату та різні функціональні можливості [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз науково-методичної літератури з питань фехтування на візках свідчить, що дослідження переважно присвячені вивченню функціональних можливостей фехтувальників на візках [7], їх спортивній підготовці та виявленню адаптаційних механізмів організму [1-2]. Наявність незначної кількості робіт, присвячених вивченню соціальних аспектів розвитку фехтування на візках та вдосконалення його організаційної структури визначило актуальність даних досліджень.

Відсутність визначеної ефективності проведення спільних тренувань фехтувальників та фехтувальників з обмеженими можливостями, як засобу соціалізації, підвищення рівня спортивної майстерності та отримання фехтувального досвіду у незвичайних умовах обумовили актуальність екс-

периментально розробленого інклюзивного тренування в фехтуванні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри фізкультурно-оздоровчого та спортивного фехтування ХНПУ імені Г.С. Сковороди № держ. реєстрації 0114U003929.

Матеріали і методи

Мета дослідження: розробка та удосконалення підготовки фехтувальників за допомогою інклюзивного тренування для підвищення спортивних результатів та формування позитивного відношення до осіб з обмеженими можливостями.

Методика. За допомогою аналітичного огляду наукової літератури були вивчені питання, пов'язані з історичними аспектами розвитку фехтування на візках, особливостями організаційної структури та соціально-гуманістичними принципами фехтування осіб з обмеженими можливостями. Були визначені соціальні та організаційні умови розвитку фехтування на візках у світі, виявлено основні тенденції розвитку фехтування на візках в Україні.

Для оцінки тактичної підготовки, було проведено тестування спортсменів на мішені, на якій були змальовані цілі, визначалась кількість влучень. Також, тренером під час індивідуального уроку проводилось тестування якості виконання спортсменом захисних та атакуючих прийомів.

Також було проведено попереднє анкетування для виявлення думки тренерів, викладачів кафедри фехтування, спортсменів-фехтувальників, спортсменів-фехтувальників на візках та студентів факультету фізичного виховання і спорту ХНПУ імені Г.С. Сковороди про стан відношення спортсменів до «Інваспорту» в Україні, шляхом відповідей респондентів на систему стандартизованих питань анкети. В анкетуванні взяли участь 40 респондентів: студенти 3-го курсу (10 осіб), спортсмени-фехтувальники (10 осіб), викладачі кафедри фехтування (5 осіб), спортсмени-фехтувальники на візках (8 осіб), тренери з фехтування (5 осіб), тренери з фехтування на візках (2 особи).

Після попереднього тестування та анкетування протягом трьох місяців проводилися спільні тренування між спортсменами-фехтувальниками спортивного клубу «Уніфехт» та фехтувальниками в категорії «Інваспорт». Всі фехтувальники мали два тренування на тиждень та виконували завдання спеціальної фізичної підготовки (СФП) сидячи у візках. В проведенні тренувань допомагали студенти факультету фізичного виховання ХНПУ ім. Г.С. Сковороди.

По закінченню трьох місяців спільних тренувань було проведено повторне тестування та анкетування.

За допомогою методів синтезу та узагальнення визначались історичні та організаційні аспекти фехтування на візках на території України і в світі, досліджувалися їхні особливості. Адже структурні компоненти одного й іншого системно взаємопов'язані. Метод порівняння реалізовано шляхом виявлення спільного і відмінного в баченні проблематики соціальної інтеграції осіб з особливими потребами та гуманізації суспільства між різними категоріями респондентів, а також у порівнянні особливостей проведення змагань та організаційної структури фехтування на візках за олімпійською та параолімпійською програмами.

Вихідні характеристики порівнювалися між групами з використанням t – критерію Ст'юдента (неперервні змінні), тесту Манна-Уїтні для порівняння розподілу порядкових змінних та тесту Уїлкоксона (пов'язані вибірки).

Результати дослідження

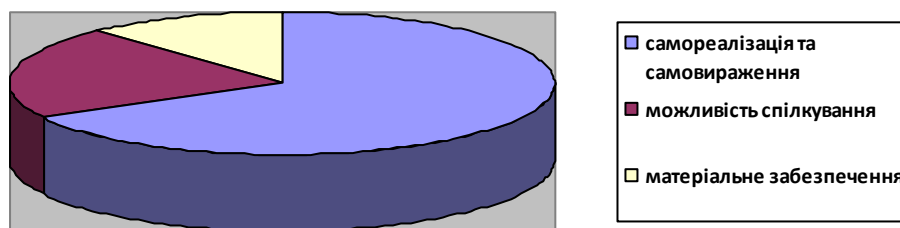
Аналіз науково-методичної літератури та інформації мережі Інтернет, дозволив визначити, що фехтування виникло і розвивається протягом багатьох тисячоліть. На сучасному етапі розвитку спорту фехтування характеризується не тільки оздоровчо-реабілітаційною, але й спортивно-прикладною спрямованістю. Для людей з особливими потребами фехтування на візках є ще й засобом соціальної інтеграції. Разом з тим, існує недостатня кількість наукових досліджень з проблематики соціальної адаптації людей з особливими потребами за допомогою занять руховою активністю зокрема фехтуванням на візках.

Результати проведеного нами анкетування довели, що переважна частина опитуваних у своєму повсякденному житті не зустрічається з особами з особливими потребами та не звертає уваги на цю проблему. Однак, багато респондентів вважає, що заняття спортом може допомогти людям з обмеженими можливостями удосконалити свої рухові навички, допоможе їхньому самовираженню та самореалізації.

В Україні, незважаючи на високі результати спортсменів з інвалідністю, існують проблеми, які впливають на бажання людей з особливими потребами займатися спортом. За результатами анкетування було визначено, що основним критерієм, стимулюючим людей з особливими потребами займатися фехтуванням є: самовираження і самореалізація (68 %), можливість спілкування (21 %) і матеріальне забезпечення (11 %) (Рис. 1).

Також було виявлено, що спортсмени-інваліди мають деякий психологічний дискомфорт у повсякденному житті та мають потребу в підвищенні соціальної інтеграції.

Обговорення результатів дослідження. Це дослідження показує, що інклюзивні заняття мають

Рис. 1. Структура критеріїв, що стимулюють осіб з особливими потребами займатися фехтуванням за даними анкетування

великий вплив на підвищення соціальної інтеграції людей в інші категорії суспільства.

Організаційно-управлінська система фехтування на візках у структурі міжнародного параолімпійського руху представлена Міжнародною федерацією колясочників та ампутантів (IWAS), Міжнародним комітетом фехтувальників на візках (IWFC) і Міжнародною федерацією фехтування (FIE). FIE розробляє офіційні правила і відповідає за проведення змагань як за олімпійським, так і параолімпійському фехтування. Система змагань в Олімпійських та Параолімпійських фехтуванні відрізняється специфікою їх організації та проведення, котра обумовлена нозологічними особливостями спортсменів з інвалідністю [8].

Організаційна структура фехтування на візках в Україні почала своє формування відносно недавно, проте підтримка з боку Національного комітету спорту інвалідів України та Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» сприяють успішній участі вітчизняних спортсменів на міжнародних змаганнях найвищого рівня (Дацко Антон - Змісце на Параолімпійських іграх у Лондоні, 2012). У теж час фехтування на візках найбільш активно розвивається тільки в шести регіонах України: Київ, Харків, Миколаїв, Львів, Луцьк та Запоріжжі, що свідчить про необхідність і перспективність його розвитку в нашій країні. Подальший розвиток фехтування на візках призведе не тільки до його популяризації, а й збільшенню кількості людей з особливими потребами, які займаються руховою активністю і спортом.

В результаті досліджень було визначено, що в Україні, незважаючи на високі результати спортсменів з інвалідністю, існують проблеми, які впливають на бажання людей з особливими потребами займатися спортом. Факторами незначного інтересу до занять фехтуванням на візках є: відсутня мотивація до занять людей з особливими потребами (26 % опитуваних); соціальна політика держави (23 %); недосконалість матеріально-технічної бази в спеціалізованих закладах (20 % респондентів). У той же час 60 % опитуваних здорових людей схильні до

надання допомоги в проведенні різних спортивних заходів; 30 % погодяться допомогти, якщо не будуть зайняті іншими справами (робота, навчання, особисті обставини). Ці дані свідчать про гуманність українських людей, що також стане фактором, що сприятиме розвитку адаптивного спорту.

За три місяці сумісних тренувань ми намагались об'єднати спортсменів в один згуртований колектив, який не ділився на спортсменів та спортсменів-інвалідів.

За результатами повторного тестування можна зробити висновок, що у практично всіх спортсменів вірогідно покращились технічні результати ($p < 0,05$). Спортсмени-фехтувальники, які діяли у незвичних для себе обставинах, покращили свої технічні результати за рахунок переважної роботи верхніми кінцівками, сидячі у візку. Тобто при цьому вся увага концентрується на верхній половині тулуба. Фехтувальники категорії «Інваспорт», за нашою думкою, покращили свої результати завдяки різноманіттю суперників, їх фехтувальних стилів та техніки виконання дій. Тренуючись на одному рівні зі спортсменами-фехтувальниками, фехтувальники з обмеженими можливостями змогли подолати дискомфорт та почувати себе більш розкуто та впевнено, за рахунок чого збільшився рівень самовираження і самореалізації, що підтверджувалося результатами анкетування.

Висновки. Аналіз науково-методичної літератури дозволяє стверджувати, що в Україні мала кількість наукових досліджень з питань підготовки спортсменів з фехтування на візках. Концепція розвитку адаптивного спорту в Україні має підтримуватися на державному рівні, що підтверджується попитом на розробку науково-методичного забезпечення різних складових процесу підготовки спортсменів з особливими потребами.

Після трьох місяців спільних тренувань був проведений повторний тест, за результатами якого можна зробити висновок, що у всіх спортсменів вірогідно покращились технічні результати порівняно з попереднім періодом ($p < 0,05$). За допомогою повторного анкетування було визначено, що

інклюзивні тренування мають позитивний вплив на зміцнення стосунків між обома категоріями спортсменів.

Подальші напрямки досліджень будуть спрямовані на пошук нових методів роботи з фехтувальниками з особливими потребами.

Література

1. Бріскін Ю.А. Загальна характеристика Дефлімпійського спорту / Ю.А. Бріскін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — Харків: ХХІІІ, 2005. — № 20. — С. 11-19.
2. Бріскін Ю.А. Ігри інвалідів у системі Міжнародного Олімпійського руху: загальна періодизація / Ю.А. Бріскін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — Харків: ХХІІІ, 2006. — № 2. — С. 17-22.
3. Брискин Ю.А. Олимпийское движение инвалидов / Брискин Ю.А., Матвеев С.Ф. // Энциклопедия Олимпийского спорта. — К.: Олимпийская литература, 2004. — Т.2., Ч.5, гл.7. — С. 556-580.
4. Бріскін Ю.А. Феномен ХХ століття — Олімпійський спорт інвалідів / Ю.А. Бріскін // Спортивна наука України: матеріали конференції «Оздоровча і спортивна робота з неповноправними» (24-25.11.2005). — 2006. № 2(3). — <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2006-2/06byaosi.pdf>
5. Евсеев С.П. Адаптивная физическая культура (цель, содержание, место в системе знаний о человеке) / С.П. Евсеев // Т и М ФК. — 1998. — №1. — С. 2-7.
6. Матвеев С.Ф. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів: навч. посіб. для студ. ВНЗ фіз. вих. і спорту / С.Ф. Матвеев, Ю.А. Бріскін, І.О. Когут. — К.: Асконіт, 2011. — 250 с.
7. Evangelista, Nick (1996). The Art and Science of Fencing. Indianapolis: Masters Press.
8. FIE Federation Internationale d'Esgrime.: \ <http://www.fie.ch>.

References

1. Briskin Yu.A. (2005). Zahal'na kharakterystyka Deflimpiys'koho sportu. Pedagogika, psikhologiya ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. Kharkiv: KhKhPI, (20), 11-19.
2. Briskin Yu.A. (2006). Ihry invalidiv u systemi Mizhnarodnoho Olimpiys'koho rukhu: zahal'na periodyzatsiya. Pedagogika, psikhologiya ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. Kharkiv: KhKhPI, (2), 17-22.
3. Briskin Yu.A. & Matveev S.F. (2004). Olimpiyskoe dvizhenie invalidov. Entsiklopediya Olimpiyskogo sporta, K.: Olimpiyskaya literatura, 2 (5), 556-580.
4. Briskin Yu.A. (2006). Fenomen KhKh stolittya – Olimpiys'kyy sport invalidiv. Sportyvna nauka Ukrayiny: materialy konferentsiyi «Ozdorovcha i sportyvna robota z nepovnopravnymy» (24-25.11.2005), 2(3). <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2006-2/06byaosi.pdf>
5. Evseev S.P. (1998). Adaptivnaya fizicheskaya kul'tura (tsel', sodержanie, mesto v sisteme znaniy o cheloveke). T i M FK, (1), 2-7.
6. Matveyev S.F., Briskin Yu.A. & Kohut I.O. (2011). Istorychni, orhanizatsiyini ta sotsial'ni aspekty rozvytku sportu invalidiv: navch. posib. dlya stud. VNZ fiz. vykh. i sportu. K.: Askonit, 250.
7. Evangelista, Nick (1996). The Art and Science of Fencing. Indianapolis: Masters Press.
8. FIE Federation Internationale d'Esgrime.: \ <http://www.fie.ch>.

ИНКЛЮЗИВНЫЕ ТРЕНИРОВКИ В ФЕХТОВАНИИ КАК СРЕДСТВО ИЗМЕНЕНИЯ ОТНОШЕНИЯ К ЛИЦАМ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Свичкарь Р.Ю., Димар А.А.

Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды

Реферат. Статья: 5 с., рис. 1, 8 источников

Цель исследования: разработка и совершенствование подготовки фехтовальщиков с помощью инклюзивного тренировка для повышения спортивных результатов и формирования положительного отношения к лицам с ограниченными возможностями.

Методы. Три месяца проводились совместные тренировки между спортсменами-фехтовальщиками спортивного клуба «Унифехт» и фехтовальщи-

ков на колясках. Было проведено предварительное и заключительное тестирование спортсменов на мишени, на которой изображены цели, определялось количество попаданий. Также, тренером во время индивидуального урока проводилось тестирование для проверки качества выполнения спортсменом защитных и атакующих приемов. Было проведено предварительное и заключительное анкетирование

для виявлення мнения тренеров, преподавателей кафедры фехтования, спортсменов-фехтовальщиков и спортсменов-фехтовальщиц на колясках и студентов факультета физического воспитания и спорта ХНПУ имени Г.С. Сковороды о состоянии отношении спортсменов обеих категорий спорт и «Инваспорт» в Украине. В анкетировании приняли участие 40 респондентов: студенты 3-го курса (10 человек), спортсмены-фехтовальщики (10 человек), преподаватели кафедры фехтования (5 человек), спортсмены-фехтовальщицы на колясках (8 человек), тренеры по фехтованию (5 человек), тренеры по фехтованию на колясках (2 человека).

Результаты. Исследование указывает, что в Украине, несмотря на высокие результаты спортсменов с инвалидностью, существуют проблемы, которые влияют на желание людей с особыми потребностями заниматься спортом, среди основных причин можно выделить низкий уровень финансового обеспечения и низкое качество медицинского обслуживания. По результатам исследования основным критерием, стимулирующим людей с осо-

быми потребностями заниматься фехтованием на колясках, респонденты относят: самовыражение и самореализация (68%), возможность общения (21%), и материальное обеспечение (11%). Факторами незначительного интереса к занятиям фехтованию на колясках есть, отсутствует мотивация к занятиям людей с особыми потребностями 26%; социальная политика государства 23%; несовершенство материально-технической базы в специализированных заведениях 20% респондентов. В то же время 60% опрошенных людей без недостатков здоровья, склонны к оказанию помощи в проведении различных спортивных мероприятий; 30% согласятся помочь, если не будут заняты другими делами (работа, учеба, личные обстоятельства). Результаты проведенного анкетирования и тестирования технических способностей фехтовальщиков свидетельствуют, что совместные тренировки эффективны для спортсменов обеих категорий.

Ключевые слова: инклюзивные тренировки, фехтовальщицы на колясках, самовыражения и самореализации.

INCLUSIVE TRAINING IN FENCING AS A METHOD OF CHANGING THE ATTITUDE TO PERSONS WITH DISABILITIES

Svichkar Roman, Dymar Oleksandr

G.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Report. Article: 5 p., 1 fig., 8 sources

Objective: to develop and improve the training for fencers using the inclusive training to improve results and create a positive attitude to people with disabilities.

Methods: Were conducted common training between athletes fencers of sports club “Unifecht” and wheelchair fencers for three months. There were previous and final testing of the athletes on the target, which was painted targets, and fixed a number of hits. Also, the coach, during the individual lessons, conducted tests to check the quality of attacking and defensive moves. There were previous and final questioning to know the opinions of coaches, teachers of the fencing department, fencers and fencers in wheelchairs and students of the Faculty of Physical Education and Sport of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda. These tests were a standard question system and showed the condition of the attitude of athletes of both categories: “Invasport” and sport in Ukraine. In tests took part 40 respondents: the 3rd year’s students (10 persons), athletes-fencers (10 persons), teachers of the fencing department (5 persons), fencers in wheelchairs (8 persons), fencing coaches (5 persons), coaches fencing in wheelchairs (2 persons).

Results: The research shows that in Ukraine, in spite of the high results of the athletes with disabilities, there are problems that affect the willingness of people with disabilities to go in for sports. One of the main reasons could be identified by small financial support and poor quality of medical service. According to the results, the main facts, that are stimulating people with disabilities to engage in wheelchair fencing, are: self-expression and self-realization (68%), ability to communicate (21%) and financial security (11%). The factors of the low interest in fencing classes in wheelchairs are no motivation to employment of people with disabilities 26%; social policy 23%; bad technical equipments in specialized institutions 20% of respondents. At the same time 60% of people without health defects, would like to assist in holding out various sports events; 30% agree to help, if they would not be busy with other things (work, training, personal affairs). The results of the questions and testing of technical skills of fencers showed that common training is effective for both types of the athletes.

Keywords: inclusive training, wheelchair fencers, self-expression and self-realization

Інформація про авторів:

Свічкач Р. Ю.: tmfv@tmfv.com.ua; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Артема 29, м. Харків, 61002, Україна.

Димар О. А.: tmfv@tmfv.com.ua; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Артема 29, м. Харків, 61002, Україна.

Цитуйте статтю як: Свічкач Р.Ю. Інклюзивне тренування у фехтуванні як засіб зміни відношення до осіб з обмеженими можливостями / Свічкач Р.Ю., Димар О.А. // Теорія та методика фізичного виховання. — 2015. — № 3. — С. 47—51. DOI: 10.17309/tmfv.2015.3.1149

Стаття надійшла до редакції: 25.08.2015 р. Прийнята: 05.09.2015 р. Надрукована: 30.09.2015 р.